

Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi

ISSN: 1302-3543

Ekim/October 2022, 25 (50): 167-171

Risâleler: Ubeydullah Ahrâr**Ayça Küçüközbek**

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tasavvuf
Anabilim Dalı,

akucukozbek@ankara.edu.tr | ORCID: 0000-0003-0697-3623

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Kitap Tanıtımı/Book Review

Geliş Tarihi/Received: 07 Eylül/September 2022

Kabul Tarihi/Accepted: 11 Eylül/September 2022

Yayın Tarihi/Published: 01 Ekim/October 2022

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Ekim/October

Cilt/Volume: 25

Sayı/Issue: 50 **Sayfa/Pages:** 167-171

Atıf/Cite as: Küçüközbek, Ayça. "Risâleler: Ubeydullah Ahrâr". Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi-Tasavvuf Scientific and Academic Research Journal 25/50 (October 2022): 167-171.

İntihal/Plagiarism: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

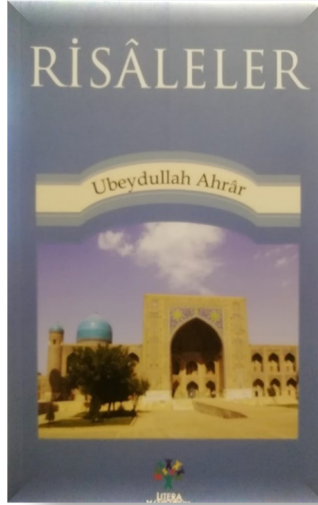
Yayıncı/Published by: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi/İstanbul Sabahattin Zaim University.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Ayça Küçüközbek).

Risâleler: Ubeydullah Ahrâr

çev.: Fakirullah Yıldız, ed.:Saidmashrab Abdiev,

Litera Yayıncılık, 2018, 105 sayfa

“Bil ki zikirlerin en faziletlisi La ilahe illallah zikridir. Çünkü bu kelime nefy (La ilahe) ve isbattan (illallah) mürekkeptir.” Hâce Ubeydullah Ahrâr /s.39

Lisans mezuniyetinden farklı alanlarda da çalışmalar yapan bir akademisyen profiliyle karşımıza çıkan Fakirullah Yıldız, İstanbul Üniversitesi Kamu Yönetimi mezunudur. Çevirisini gerekçelendirmeye giriş bâbında, ailesinin bu konuda kendisini cesaretlendirişine değinir. Çocukluğundan itibaren özellikle edebiyat alanına ilgi duymuş ve İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda "Sohbetname-i Muhammed Murat Buhari Metin ve İnceleme" başlıklı yüksek lisansını tamamlamıştır. Çevirmen, halen aynı üniversitede Türk İslam Edebiyatı Anabilim dalında doktora çalışmasını sürdürmektedir.

Daha önce Hızır Bey tarafından Osmanlı Türkçesine çevrilen eserler, *Vâlidiyye ve Havrâiyye Risâleleri* başlığıyla günümüz Türkçesine tercüme edilerek tekrar okuyucuyla buluşturulmuştur. Mütercim, bu metnin çevirisinde Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Koleksiyonu'ndaki Hâce Ahrâr hayatta iken Semerkant'ta istinsah edilen en eski nüshayı esas almıştır. Aynı kütüphanede bulunan üç farklı nüshaya da zaman zaman müracaat ettiğini belirtir.

Eserin müellifi Hâce Ubeydullah Ahrâr, H. 806/M. 1404 yılında Taşkent'te doğmuştur. Bahâeddin Nakşbend'in dergâhında yetişen Nizameddin Hâmuş ile onun halifelerinden Mevlânâ Sa'deddîn-i Kâşgarî'nin sohbetlerinden istifade etmiştir. Nihayet dönemin Nakşbendî şeyhlerinden Ya'kûb-i Çerhî'ye intisap etmiş, kısa sürede irşat icazeti almıştır. Hem halk hem devlet erkânı üzerinde nüfuz sahibi olan Hâce, döneminin siyasi olaylarında da etkin rol üstlenmiştir.

Risâleler ismi ile yayınlanan eser giriş, *Risâle-i Vâlidiyye* ile *Risâle-i Havrâiyye*'nin çevirileri ve her iki eserin tıpkıbasımlarından oluşmaktadır. Girişte Ubeydullah Ahrâr'ın hayatına kısaca değinilmiş ve ona nisbet edilen beş eser tanıtılmıştır. Bunlar: Tasavvufi makamlar, Ehl-i Sünnet akâidi ve Hâcegan tarikatının âdâbına dair fıkralardan oluşan *Fıkarat*, Hâce'nin dostlarına yazdığı mektupların bir araya getirildiği *Ruka'ât*, sohbet notlarından derlenerek halifeleri tarafından kaleme alınan *Melfuzât* ile elimizdeki eserde tercüme yapılmış olan *Risâle-i Vâlidiyye* ve *Risâle-i Havrâiyye*'dir.

Birinci bölümde *Risâle-i Vâlidiyye* hakkında temel bilgiler verilmektedir. Bu çerçevede eserin telif sebebine, tercümede esas alınan ve yararlanılan nüshalara, risâlenin muhtevasına değinilmiştir. Hâce Ahrâr, risâleyi babasının talebi üzerine kaleme aldığını söyler. Babası,

kendisiyle amel edildiğinde yüce makamlara ulaşmaya vesile olan ehlullahın hâlini, hakikate erdirecek ilimleri anlatmasını kendisinden ister.

Hâce Ahrâr, *Risâle*'ye Besmele ile başlayıp Allah Teâlâ'ya hamd ve selât ü selam ile devam eder. Okuyucuya, Hâce'yi kâtibin elinde tuttuğu kalem varsaymasını, bu şekilde onu aradan çıkararak burada verilen bilgilerin doğrudan Allah Teâlâ'nın bildirmesiyle meydana çıktığını göz önünde bulundurmasını salık verir. Ahrâr eserinde daha çok Bâyezid-i Bistâmî, Rabiâtü'l-Adeviyye, Hâce Abdullah Herevî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Şah-ı Nakşbend gibi zatların sözlerine yer verir. Esas bilginin mârifet olduğuna, mârifet kapısına ulaşabilmek için Resulallah'a (s.a.) kavil, fiil ve hâl ile ittibanın usulüne dikkat çeker. Nebî'nin (s.a.) nefis, kalp, sır gibi mertebeleri olduğunu açıklayarak bir kişinin Resulallah'ın (s.a.) mânevî mertebelerini kemâliyle bilmeye güç yetiremeyeceğini söyler. Bununla birlikte herkesin onun zahirî yönüne uyma derecesine göre bu kemâlattan bir nasibi olabileceğini ifade eder. Nefis mertebesindeki bir insanın Nebî'ye (s.a.) tâbüyyetinin, nefsin hevâsına muhalefet ve şeriata aykırı her işten kaçınmakla mümkün olabileceğine dikkat çeker. Nihayetinde nefy ü isbât zikri hakkında bilgi verir. Zâkirlerle birlikte olmanın gerekliliği ve bu esnada dikkat edilmesi gereken edeplerden bahsederek *Risâle*'yi sonlandırır.

Eserin ikinci bölümünde de benzer şekilde *Risâle-i Havrâiyye* hakkında temel bilgilere yer verir. *Risâle*, Ebu Said Ebu'l-Hayr'a atfedilen ve hastalara okunduğunda şifa vesilesi olduğuna inanılan rubâinin anlamı üzerinedir. Hâce Ahrâr, bu rubâinin gerçek manasını anlayabilmek için çok çaba sarf ettiğini ve "Kim bir kapıyı sürekli olarak çalarsa o kapı ona açılır." düsturunca nihayetinde gönlüne bir mananın feyz olunduğunu ifade eder. Hâce, risâleye konu şu rubâi ile metne başlar:

Hüriler, benim nigârımı görmek için saf durdu

Rıdvan, hayretten eline eline vurdu

O siyah ben, o yüzler üzerine mutraf vurdu

Abdâl korkudan mushafa el vurdu.

Hâce Ahrâr, rubâide yer alan kelimelerin manasını teker teker açıklar ve özellikle hastalara okunmasındaki inceliğe değinir. Rubâinin ölümü hatırlatmasının hastalara ne gibi bir mutluluk sağlayabileceğini, insanları iman yönünden sınıflandırarak izah eder. İman derecesine göre

Allah Teâlâ'nın cemâlini görme konusunda iştiyak duyanların ölümü bir vuslat görebileceğini söyler. Maşuka ulaşmak isteyen âşık, aradaki perdelerin kalkmasını neşeyle karşılayacaktır.

İlk iki bölümdeki tanıtım sonrası üçüncü ve dördüncü bölümler, *Risâle-i Vâlidîyye* ile *Risâle-i Havrâiyye*'nin tercümelerini ihtiva etmektedir. Eserin sonunda ise risâlelerin çevirisinde esas alınan nüshaların tıpkıbasımlarına yer verilmiştir.

Nicelik itibariyle küçük ama nitelik açısından hacimli iki risâle akıcı ve anlaşılır bir dil ile anlam daralmalarını önleyecek eklemeler de yapılarak (Bu eklemeler metin içinde [...] ile gösterilmektedir.) istifadeye sunulmuştur. Böylece kadim konuları ihtiva etmesine rağmen eserin günümüze hitabı kolaylaştırılmıştır. Eser, Hâce Ubeydullah Ahrâr'ın tasavvufî görüşleri, tarikatı, dönemi hakkında araştırma yapan akademisyenler kadar, tasavvufa ilgi duyan geniş okuyucu kitlesine de hitab etmektedir. Akıcı üslubu ve hacmiyle kısa sürede okunabilecek eser, muhteviyatının kapsayıcılığıyla okuyucunun tefekkür dünyasını hayli meşgul edecek mahiyettedir.